

Norges Vassdrags- Og Energidirektorat (nve)
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

21/63 - 8 / MHW

30.05.2022

Krav om åpning av revisjon – Skibotnelva og Lavkajåkka – Storfjord kommune (Troms og Finnmark)

1 Bakgrunn og hjemmel

Reguleringskonsesjonen for Skibotnelva ble vedtatt ved kgl.res. 25. juni 1976 (KDB-nr. 390). For sideelven Lavkajåkka er det vedtatt konsesjon ved kgl.res. 7. desember 1979. Konsesjonær for begge konsesjoner er Troms Kraft Produksjon AS. Berørte kraftverk er Lavkajåkka med en produksjon på 28 GWh per år og Skibotn med en produksjon på 340 GWh per år. Konsesjonsvilkårene kan tas opp til revisjon hvert 30. år jf. vassdragsreguleringsloven § 8. Det er NVE som bestemmer om revisjonssak skal åpnes eller ikke.

Storfjord kommune har besluttet å fremme krav om åpning av revisjon av konsesjonsvilkårene i reguleringskonsesjonen for Skibotnelva og Lavkajåkka i 2022. Kravet fremmes på vegne av allmenne interesser i vassdraget etter vassdragsreguleringsloven § 8.

Bakgrunnen for at kommunen ønsker å fremme krav om revisjonen av konsesjonsvilkårene for Skibotnelva og Lavkajåkka, er å bedre miljøforholdene i vassdraget. Miljøutfordringer knytter seg særlig til fisk og landskap. For fisken er det i hovedsak problem med for lite vann og med gassovermetning. Skibotnelva har også vært infisert av lakseparasitten Gyrodactylus salaris. Elven har blitt rotenonbehandlet flere ganger, og er nå i en reetableringsfase etter siste behandling. Det er foreløpig ikke klart om elven har en bærekraftig bestand etter behandlingen. De foreløpige undersøkelsene som har blitt utført, har imidlertid vært positive. Elven har før reguleringen blitt brukt til fiske, og det er et sterkt ønske om at fiskebestanden igjen kan bli høstbar. I tillegg til fisken, er det særlig det omkringliggende landskapet som er påvirket av reguleringen.

Kommunen anser fremstillingen av Skibotnelva i NVEs rapport nr. 49 fra 2013 med tittelen *Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022: Nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering* (heretter «Nasjonal gjennomgang») og vannforvaltningsplanen for Troms og Finnmark vannregion for 2022-2027 (heretter «Vannforvaltningsplanen») som tilstrekkelig grunnlag for åpning av revisjonssak. Kommunen har imidlertid supplert denne fremstillingen og de anbefalingene som fremgår av nevnte

rapport og plan med noe mer utfyllende informasjon om de konkrete utfordringene som reguleringen medfører.

I arbeidet med å utarbeide kravsbrevet, har kommunen vært i kontakt med to elveeierlag, for å innhente informasjon om reguleringens påvirkning på fisk og landskap. Etter at revisjonssak er åpnet, vil kommunen innhente ytterligere innspill fra allmenne interesser for å se om det er behov for å supplere kravene.

I denne omgang foreslås det i hovedsak to tiltak. For det første stiller kommunen krav om at det innføres minstevannføring. Dette er også et anbefalt tiltak fra NVEs side i Nasjonal gjennomgang og anbefalt tiltak i Vannforvaltningsplanen. I tillegg foreslås det å innføre tiltak som avhjelper gassovermetning. Kommunen tar imidlertid forbehold om at også andre tiltak kan bli aktuelle etter at man har hentet inn ytterligere kunnskap og innspill etter åpning av revisjonssak.

Kommunen vil i punkt 2 nedenfor beskrive prioriteringen av Skibotnelva i Nasjonal gjennomgang og revisjonskravets forhold til Vannforvaltningsplanen. Bakgrunnen for kravet vil redegjøres nærmere for i punkt 3, i punkt 4 presiseres hvilke andre forhold som må vurderes, og i punkt 5 gis det noen avsluttende bemerkninger om videre saksbehandling.

2 Prioritering i nasjonal gjennomgang og vannforvaltningsplanen

2.1 Nasjonal gjennomgang

I Nasjonal gjennomgang har Skibotnelva blitt rangert med prioritet 1.1. Kategori 1.1 er i rapporten beskrevet som «*[v]assdrag med stort potensial for forbedring av viktige miljøverdier, og med antatt lite eller moderat krafttap i forhold til forventet miljøgevinst*». Det er på side 264 i rapporten gitt følgende begrunnelse for vurderingen av Skibotnelva:

«Vurdering av verdier og påvirkning:

Skibotnelva har anadrom strekning på ca. 19 km, 11 km nedstrøms Skibotn kraftverk og 8 km oppstrøms. Laksebestanden regnes som tapt (1) grunnet gyrodactylus s., og elva har vært rotenonbehandlet. Sjøørret er registrert med redusert bestandstilstand (4), det samme gjelder for elvelevende sjørøye (4). Vassdragsregulering er vurdert som bestemmende påvirkningsfaktor for sjørøret og sjørøye. Manglende minstevannføring har bidratt til elvas dårlige økologiske tilstand oppstrøms Skibotn kraftverk. Det fiskes noe etter anadrom fisk.

Elvedeltaet der Skibotnelva renner ut i Lyngen er fredet som naturreservat pga. stor variasjon i vegetasjonstyper og rikt fugleliv. Oppstrøms anadrom strekning følger Skibotnelva en 5,5 km. lang bekkekløft av regional til nasjonal verdi (verdi 4), men det antas miljøforholdene i kløfta er lite påvirket av reguleringen.

Skibotndalen er i store deler under 100 moh. og er omkranset av fjelltopper som når opp i over 1200 moh. Langs Skibotnelva går E8 (mot Sverige), og det er noe bebyggelse. Området brukes til friluftsliv, særlig i form av sportsfiske på sommeren. Manglende minstevannføring i øvre del av vassdraget påvirker landskapsopplevelsen.»

NVE og Miljødirektoratet har foreslått minstevannføring i Skibotnelva av hensyn til anadrom fisk og landskapsopplevelse som aktuelle tiltak. Videre anslår NVE og Miljødirektoratet at krafttapet ved innføring av minstevannføring vil bli mindre enn 5 GWh per år.

2.2 Vannforvaltningsplanen 2022-2027

Skibotnelva hører til Lyngen - Skjervøy vannområde og Troms og Finnmark vannregion. Vannregionen har oversendt utkastet til oppdatert vannforvaltningsplan for 2022-2027 til godkjenning i fylkestinget. Vannforvaltningsplanen fastsetter miljømål for vannet i vannregionen. Målet er at alle vannforekomster skal nå minst god økologisk og kjemisk tilstand. For vannforekomster som er sterkt påvirket av kraftutbygging, såkalte sterkt modifiserte vannforekomster, er det gitt mulighet til unntak fra det generelle miljømålet. Det er i slike vannforekomster tilstrekkelig med et mål om godt økologisk potensial, istedenfor god økologisk tilstand. Målet om godt økologisk potensial skal ta hensyn til at vassdraget er regulert og benyttes til kraftproduksjon.

I regionalt tiltaksprogram for Troms og Finnmark vannregion 2022-2027 er Skibotnelva satt opp som et vassdrag i Kategori 1.1. – høy prioritet. Det er på side 14 vist til Klima- og miljødepartementet og Olje- og energidepartementets nasjonale føringer for vannforvaltningen. Det uttales i denne forbindelse at miljømålet godt økologisk potensial skal settes basert på realistiske miljøtiltak. Videre står det:

«Vannslipp/magasinrestriksjoner knyttes opp mot de høyt prioriterte vassdragene (kategori 1.1), fordi samfunnsnyttene vil være størst vurdert opp mot kostnadene i form av redusert kraftproduksjon og regulerbarhet. Tiltak som vannslipp/magasinrestriksjoner legges derfor som utgangspunkt bare til grunn for miljømål i de høyt prioriterte vassdragene (1.1)».

På neste side (s. 15) under «tiltak innen vannkraft» er vilkårsrevisjoner omtalt som et relevant tiltak for Skibotnelva:

«Et viktig virkemiddel for miljøforbedring i regulerte vassdrag er revisjon av konsesjonsvilkårene til vannkraftanlegg. I reviderte konsesjoner innføres det standardvilkår som gir hjemmel for å kunne pålegge ulike miljøtiltak. NVE innfører moderne standardvilkår i samtlige revisjoner som gjennomføres i Norge. Det gir mulighet til å pålegge regulerende miljøtiltak uten konsekvenser for energiproduksjonen. OEDs retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår (2012) legges til grunn for behandlingen av revisjonssaker. [...]

Adamselvvassdraget er et høyt prioritert vassdrag med frist for miljømåloppnåelse godt økologisk potensial i 2033. Vilkårene til Statkrafts konsesjon om overføringer og reguleringer i Adamselv og Frierfjorden kan nå tas opp til revisjon. I likhet med Adamselvvassdraget, kan krav om revisjon også fremmes for Skibotnelva og Kildalselva.»

Minstevannføring er eksplisitt nevnt som nødvendig tiltak for å nå miljømålet godt økologisk potensial i rapport om Skibotnelva på Vann-nett sine sider. Konsesjonen av 1979 og dennes mangel på vilkår om minstevannføring er eksplisitt nevnt i rapportene. Rapportene vedlegges:

- Bilag 1:** Rapport Vann-nett Skibotnelva øvre
- Bilag 2:** Rapport Vann-nett Skibotnelva mellom utløp kraftverk – Slemelva
- Bilag 3:** Rapport Vann-nett Lavkajohka nedstrøms inntak Skibotn kraftverk
- Bilag 4:** Rapport Vann-nett Bekk fra Davimus Viessugas nedstrøms inntak Skibotn kraftverk
- Bilag 5:** Rapport Vann-nett Luhcajohka nedstrøms inntak Skibotn kraftverk
- Bilag 6:** Rapport Vann-nett Norddalselva nedstrøms inntak Skibotn kraftverk

For at miljømålet som er satt i Vannforvaltningsplanen i medhold av vannforskriften skal nås, må det innføres minstevannføring, og minstevannføring kan bare innføres ved at revisjonssak åpnes. Åpning av revisjonssak er derfor nødvendig for at vannforskriftens bestemmelser skal overholdes.

3 Nærmere om revisjonskravet

3.1 Innledning

Hovedformålet med revisjon av konsesjonsvilkår er å bedre miljøforholdene i regulerte vassdrag ved å sette nye vilkår for å avbøte skader og rette opp ulemper og negative virkninger for allmenne interesser som har oppstått ved utbyggingen. Revisjonsadgangen er ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene. Bestemmelser i konsesjonen om høyeste og laveste regulerte vannstand (HRV og LRV) og overføringer kommer ikke inn under hva som kan revideres. Revisjonen åpner imidlertid for å vurdere endringer blant annet i manøvreringspraksis, minstevannslipp, biotopjusterende tiltak og utsetting av fisk.

Storfjord kommune mener det er nødvendig å åpne revisjon for å avhjelpe de påvirkningene som er beskrevet i Nasjonal gjennomgang og for å nå miljømålet fastsatt i Vannforvaltningsplanen. Det er også viktig for kommunen at man får inn standard naturforvaltningsvilkår, slik at man for fremtiden har hjemmel til å pålegge aktuelle undersøkelser om naturfaglige forhold i elven.

I forbindelse med det videre arbeidet med revisjonssaken bør det undersøkes om det er andre aktuelle miljøforbedringstiltak enn minstevannføring og tiltak for å avhjelpe gassovermetning som bør iverksettes i vassdraget. Etter at revisjonssak er åpnet, kan de berørte parter i fellesskap se nærmere på aktuelle krav og miljøforbedrende tiltak, og kommunen kan gå bredere ut for å innhente innspill. Kommunen mener at en slik fremgangsmåte er mest effektiv og gir det beste grunnlaget for revisjonen. Sett hen til at Skibotnelven er kategorisert med prioritet 1.1 og at revisjon er nødvendig for å nå miljømålene i Vannforvaltningsplanen, bør det være kurant å åpne sak uten innhenting av ytterligere innspill og prioritering av krav i forkant.

Det står i Olje- og energidepartementets retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer fra 2012 på side 15 at et revisjonskrav vil være tilstrekkelig begrunnet «*med en beskrivelse av hvilke skader og ulemper som må avbøtes, hva som er utilfredsstillende eller ikke fungerer og hvorfor, og eventuelt forslag over hvilke type tiltak og endringer det eventuelt kan være behov for*». I tråd med kravet om begrunnelse følger det nedenfor en nærmere redegjørelse for de

skader og ulemper som må avbøtes og hvilke tiltak kommunen mener det er behov for. Tiltakene står ikke i prioritert rekkefølge.

3.2 Minstevannføring av hensyn til anadrom fisk

Lav vannstand og liten vannføring fører til en rekke utfordringer i elven, og særlig gjelder dette for fisken i elven. Skibotnelva har en anadrom strekning på ca. 19 km. Det fremgår av Nasjonal gjennomgang at manglende minstevannføring har medført dårlig økologisk tilstand i elven. Det opplyses om i rapporten at sjøørret og sjørøye er registrert med redusert bestandstilstand. Det er videre opplyst om at laksebestanden er tapt grunnet lakselusen *gyrodactylus*. Som det er vist til ovenfor, er elven nå behandlet og elven er i en reetableringsfase. Det er imidlertid ikke klart om elven per nå har en bærekraftig laksebestand uten lus. Det er derfor ikke tillatt med fiske i elven. I flere av rapportene om Skibotnelva og Lavkajåkka på Vann-nett sine sider, er tilstanden til fisken vurdert som svært dårlig (se bilag 1, 2 og 3).

På grunn av lav vannstand, har yngelen få plasser å oppholde seg. Yngelen samles da på de få stedene der det er nok vann. Dette gjør at det skjer en unaturlig oppsamling av fisk på liten plass, og fisken blir dermed et lett byttedyr for særlig mink og oter.

En annen utfordring er at vannet har forsvunnet helt fra enkelte områder som følge av nedtapping. Steder der det har vært vann og der yngelen derfor har samlet seg, blir plutselig helt tørrlagte. Dette fører til at yngelen blir liggende på land og dør.

Lite vann vinterstid har resultert i at elven har frosset igjennom. Dette gjør at rognen tørker ut. I tillegg har det også ført til at vannet begynner å renne oppå isen og finner nye løp. Dette har medført problemer for blant annet elgen, som plutselig har fått en bekk gjennom tråkket sitt. Det at det blir skapt nye elveløp gjør også at det blir enda mindre vann i elven.

I tillegg har nedtapping av vannet i den delen av Skibotnelva som ligger helt opp ved grensen mot Finland, medført at bekkene som kommer fra fjellet tørrlegges. Før elven ble regulert, svømte fisken fra bekkene oppe i fjellet og over i Skibotnelva. Dette er ikke lenger mulig. Tørrlegging av bekkene bidrar dermed til å redusere fiskebestanden i elva.

De ulemper og skader på elvas fiskebestand som liten vannføring og lav vannstand medfører, er til hinder for at elven kan få en bærekraftig og selvproduserende fiskebestand. For å bedre forholdene for anadrom fisk, herunder laks, sjørøye og sjøørret, er det derfor nødvendig å innføre vilkår om minstevannføring. De ulemper som er nevnt ovenfor knytter seg til fisken, men minstevannføring kan også være et aktuelt tiltak for å bedre det biologiske mangfoldet. Det er behov for å innhente ytterligere kunnskap for å avklare hvordan reguleringen påvirker biologisk mangfold i og langs elven.

Hvilket minstevannslipp som bør pålegges av hensyn til fisk og eventuelt annet biologisk mangfold i elven, må vurderes nærmere i revisjonssaken. Det må da utredes og innhentes kunnskap om hvilken minstevannføring som er nødvendig ulike deler av året.

3.3 Minstevannføring av hensyn til landskap og friluftsliv

I Nasjonal gjennomgang er følgende tatt inn når det gjelder landskap og friluftsliv:

«Skibotndalen er i store deler under 100 moh. og er omkranset av fjelltopper som når opp i over 1200 moh. Langs Skibotnelva går E8 (mot Sverige), og det er noe bebyggelse. Området brukes til friluftsliv, særlig i form av sportsfiske på sommeren. Manglende minstevannføring i øvre del av vassdraget påvirker landskapsopplevelsen.»

Det fremgår her at minstevannføring er nødvendig av hensyn til å forbedre landskapsopplevelsen i øvre del av vassdraget. Utfordringen er at man får såkalte «månelandskap» når vannet tappes, og dette er et problem som kan avhjelpes ved å innføre et vilkår om minstevannføring. Også her er det behov for å innhente kunnskap om hvilken minstevannføring som er nødvendig for at landskapsopplevelsen skal forbedres og dette må gjøres etter at revisjonssak er åpnet.

3.4 Tiltak for å hindre gassovermetning

Kraftverket har utfordringer med gassutslipp og Skibotnelva har en gassovermetning som fører til at yngelen dør. Kraftverket har identifisert hvilket inntak gassutslippet stammer fra, men har ikke truffet tiltak for å få bukt med problemet. Når yngelen dør, hindrer det utviklingen av en selvproduserende fiskebestand. Det er derfor viktig å avhjelpe gassovermetningen i kombinasjon med krav om minstevannføring for at fiskebestanden skal kunne bli selvproduserende og høstbar.

Tidligere sørget kraftverket for at det fantes en måler som målte gassnivået i elven, og der innbyggerne kunne få melding om måleresultatene. Denne måleren fungerer imidlertid ikke lenger, og gassovermetningen utgjør en stor utfordring for fiskebestanden i elven, uten at innbyggerne har noen mulighet til å vite akkurat hvor høye gassnivåene er.

Hvilke tiltak som helt konkret må gjennomføres for å få avhjulpet gassovermetningen, må utredes nærmere etter at revisjonssak er åpnet.

4 Andre forhold som må vurderes i revisjonssaken

I Nasjonal gjennomgang på side 71 er det oppgitt at Troms har et økt nyttbart tilsig per 2010 på 3,8 %. Klimafremskrivningene opererer med økt tilsig på mellom 2-16 % i perioden 2021-2050 sammenlignet med perioden 1961-1990 ifølge Nasjonal gjennomgang på side 40. I NVEs rapport fra desember 2019 konkluderes det med at vannkraftverkene i hele Norge har fått mer tilsig som følge av en økning i nedbør og at tilsiget har økt raskere de siste tiårene enn klimafremskrivningene.^[1] I rapportens kart over endring i energitilsig fra perioden 1961-1990 til perioden 1989-2018 står Troms oppført med en økning i energitilsig på 6 %. NVE peker også på at tilsiget sannsynligvis vil øke videre.^[2]

En økning av nyttbart tilsig tilsier en produksjonsøkning sammenlignet med den produksjonen som var forutsatt da konsesjon ble gitt i 1976. Kommunen mener at det økte tilsiget må hensyntas ved vurderingen av størrelsen på vannslippet. Det antatte krafttapet ved et vannslipp må derfor vurderes opp mot økt tilsig for de nedbørfeltene som tas inn i kraftverkene Lavkajåkka og Skibotn i dag.

Den produksjonen som kan tilbakeføres til det økte tilsiget, må anses som en produksjon som kommer i tillegg til den produksjonen som følger av konsesjonærens investeringer. Verken investeringshensynet eller innrettelseshensynet tilsier en tilsvarende ivaretagelse av denne tilleggsproduksjonen.

5 Avslutning og videre saksbehandling

Med bakgrunn i ovennevnte ber Storfjord kommune om at det åpnes for revisjon av konsesjonsvilkårene til konsesjon gitt ved kgl.res av 25. juni 1976 om erverv av fallrettigheter, bruksrett til fallrettigheter og regulering av Skibotnelva og kgl.res av 7. desember 1979 om erverv og utbygging av Lavkajåkka. Siden saksbehandlingen i tidligere revisjonssaker har tatt svært lang tid, ber kommunen om at NVE åpner revisjonssak så raskt som mulig. Dette for at miljøforholdene i elven effektivt skal kunne bedres.

I Olje- og energidepartementets veileder for revisjonssaker fra 2012 er det uttalt at praksis har vært at det åpnes for revisjon *«dersom de krav som stilles ligger innenfor det som det er mulig å få endret i en revisjonssak. Dette er en praksis som vil bli videreført»*. Krav til minstevannføring og avhjelpende tiltak for å hindre gassovermetning er tiltak som ligger innenfor det som er mulig å få endret i en revisjonssak, og kommunen mener derfor at revisjon skal åpnes på bakgrunn av dette kravdokumentet. Kommunen tar forbehold om at ny kunnskap i revisjonsprosessen kan medføre at kommunen på vegne av allmenne interesser i elven vil presisere, endre utforming av sine krav eller komme med nye forslag til tiltak.

Kommunen tar også forbehold om at det kan være andre konsesjoner som har betydning for miljøforholdene i de berørte vassdragene som kommunen ikke kjenner til og som bør tas med i revisjonssaken.

Etter at revisjonssak er åpnet, vil kommunen be om et møte med konsesjonæren for å tilrettelegge for videre prosess i revisjonssaken, herunder gjennomføre et oppstartmøte der kommunen vil redegjøre nærmere for sine krav og avklare videre oppfølging i saken. Det er også behov for å engasjere en sakkyndig straks sak er åpnet, som kan gjøre nærmere undersøkelser og vurderinger av hvilke tiltak som er aktuelle.

Kommunen ber om å bli holdt orientert om alle saksbehandlingsskritt i saken, og anser seg som part i saken på vegne av de allmenne interesser i vassdraget, jf. fvl. § 2 første ledd bokstav e.

^[1] NVE, Vannkraftverkene i Norge får mer tilsig, Rapport nr. 50-2019, s. 5.

^[2] NVE, Vannkraftverkene i Norge får mer tilsig, Rapport nr. 50-2019, s. 11-12.

Med vennlig hilsen

Magne Wilhelmsen
økonomisjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Kopi til

Geir Varvik
Trond- Roger Larsen

Vedlegg

Bilag 1 Rapport Vann-nett Skibotnelva øvre

Bilag 2 Rapport Vann-nett Skibotnelva mellom utløp kraftverk - Slemelva

Bilag 3 Rapport Vann-nett Lavkajohka nedstrøms inntak Skibotn kraftverk

Bilag 4 Rapport Vann-nett Bekk fra Davimus Viessugas nedstrøms inntak Skibotn kraftverk

Bilag 5 Rapport Vann-nett Luhcajohka nedstrøms inntak Skibotn kraftverk

Bilag 6 Rapport Vann-nett Norddalselva nedstrøms inntak Skibotn kraftverk